

De pensioenhervorming moet nog beginnen, het debat daarover ook

De Morgen, 1 juli 2015, p. 20

Frank Vandenbroucke, Hoogleraar KULeuven

In een open brief nemen deskundigen afstand van het pensioenbeleid. Over de Pensioencommissie schrijven ze: "Die Commissie was van bij de aanvang onderworpen aan één belangrijke randvoorwaarde: de publieke pensioenuitgaven mogen niet verder toenemen." Vreemd. De Commissie is niet gestart onder 'randvoorwaarden'. Het rapport zegt ook nergens dat de pensioenuitgaven niet mogen stijgen. Het rapport beschrijft de uitgangspunten: het gaat om waarden en principes. Een centraal principe is dat de verhouding tussen het inkomen van gepensioneerden en het inkomen van werkenden zich op een fatsoenlijk niveau moet bevinden, en op dat niveau gestabiliseerd moet worden. De demografische toekomst is onzeker. Een nieuw pensioencontract moet zorgen voor een fatsoenlijke en stabiele inkomensverhouding, wat ook de demografische evolutie is. Daarom moeten in het stelsel aanpassingsmechanismen ingebouwd worden: in een onzekere wereld moet het systeem ouderen zowel als jongeren zekerheid bieden over de inkomensverhouding tussen gepensioneerden en actieven.

Een voetnoot op p. 164 van het rapport zegt, kort samengevat, het volgende: "Een stabilisatie van de pensioenuitgaven in procent van het BBP is een voldoende maar geen noodzakelijke voorwaarde om de inkomensverhouding tussen gepensioneerden en actieven te stabiliseren." Met andere woorden, om de doelstelling van het pensioenrapport te realiseren, is het niet strikt nodig dat de pensioenuitgaven gestabiliseerd worden. Als stijgende uitgaven onvermijdelijk zijn, dan kunnen ze bijvoorbeeld opgevangen worden door financiering die niet weegt op arbeidsinkomens, zo staat elders in het rapport, dat pleit voor een bijkomende financiering op basis van vermogen. Voor alle duidelijkheid, deze voetnoot hoort bij een scenario waarbij de pensioenleeftijd verhoogt naar een vork van 62-67 jaar in 2030, en de pensioenuitgaven in procent van het BBP in 2060 inderdaad op het huidige niveau zouden liggen. Maar we formuleren ook kanttekeningen bij dit scenario.

De reactie van onze collega's illustreert een breder probleem. Het rapport van de Pensioencommissie wordt voortdurend geciteerd maar niet bestudeerd. Kernvragen uit het rapport zijn nog niet aan de orde in het politieke debat. Willen we een stelsel dat, via ingebouwde aanpassingsmechanismen, de inkomensverhouding tussen gepensioneerden en actieven stabiliseert? Zo ja, op welk niveau moet deze inkomensverhouding dan liggen? Welke minimumpensioenen willen we, met name in het licht van de oprukkende deeltijdse arbeid? Willen we een flexibele uitstapleeftijd? Hoe gaan we om met wijzigingen in gezinsverbanden die dwingen om de eenvoudige tweedeling 'gehuwd – niet gehuwd' te verlaten?

Intussen woedt een gepolariseerd debat over de pensioenleeftijd. De pensioenleeftijd herbekijken is inderdaad een onderdeel van een grondige hervorming: onze Commissie stelde dat de leeftijdscriteria op termijn moeten evolueren. Ze onderzocht daarom verschillende scenario's en wees op risico's en voorwaarden voor succes; eerder dan definitieve voorstellen, legde ze een wijze van redeneren en een strategie voor. Men kan alleen maar hopen dat de polarisatie over de leeftijd een debat over de architectuur van het pensioenstelsel niet onmogelijk maakt. Het is aan regering, oppositie en sociale partners om na te denken over een methode om dit brede debat, elk vanuit hun perspectief, alsnog te voeren. Wat de sociale partners betreft, moet het Nationale Pensioencomité

daar het forum voor bieden. De vragen die de regering er aan stelt, mogen dus niet verengd worden tot specifieke thema's; ze moeten het geheel van de hervorming bestrijken, te beginnen met de doelstellingen.